אם מת לא יירשנו שאני הכא דקא א"ל בחייו ובמותו מכל מקום קשיא אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי כי פליגי בנכסי רב ושמואל סברי ל"ש נכסים אלו ל"ש נכסי אדם אוסר ור' יוחנן ור"ל סברי נכסים (א) אדם אוסר נכסי אין אדם אוסר ומי איכא למ"ד ל"ש נכסים אלו ול"ש נכסי והא תנן א)האומר לחבירו קונם לתוך ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור אלא א)כי אמרי ר' יוחנן וריש לקיש בנכסי ורב ושמואל ב)בנכסים אלו ולא פליגי: ובשביעית אין יורד לתוך שדהו כו': מאי שנא דאוכל מן הנוטות דפירי דהפקירא אינון ארעא נמי אפקרה אמר עולא בעומדין אילנות על הגבולים ג)ר' שמעון בן אליקים אמר ג)גזירה שמא ישהא בעמידה: **מתני'** ד)המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו ולא ימכור לו ולא יקח ממנו:

גמ'

רש"י

אם מת: ג)ואם נדר בחייו ובמותו. כיון דמפרש במותו מת לא יירשנו אלמא דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו לאחר מותו: **שאני הכא**(ב) **דאמר בחייו ובמותו.** אבל היכא דאמר בסתם אימא לעולם אין אדם אוסר וכו': **מ"מ קשיא.** כדאמרינן אי בהאי טעמא פליגי ליפלגו בנכסים אלו: **אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי.** דמשמע נכסים אלו לעולם: **כי פליגי דאמר נכסי.** ר' יוחנן ור"ל סברי היכא דאמר נכסי אין אדם אוסר וכו' דנכסי משמע כל זמן שהן ברשותי ורב ושמואל סברי אפילו אמר נכסי (ג)(אמר) אדם אוסר דבר וכו': **קונם לתוך ביתך שאני נכנס.** כל זמן שהוא ביתך דהוי דומיא דנכסי עליך כיון שמת בעה"ב או שמכרו לאותו בית לאחר מותר ליכנס בו דהשתא אינו שלו אבל אמר לבית זה שאני נכנס דהוי משמע (ד) נכסים אלו דקא אסר הבית עליו לעולם אע"פ שמת או מכרו לאחר אסור ליכנס בו. אלמא דשאני בין נכסי לנכסים והיכי קאמרי רב ושמואל ל"ש נכסי ול"ש נכסים דאדם אוסר וכו': **אלא כי אמרי רב ושמואל: בעומדים אילנות על הגבולין.** לחוץ שיכול לתלוש מן הפירות מבחוץ מש"ה אינו יורד דהא דרחמנא אפקריה לארעא גבי שביעית לצורך אכילה ועכשיו לא היה נכנס לצורך אכילה: **ר"ש בן אליקים אמר.** הא דקתני אוכל מן הנטועות ודאי כדקאמרת כגון דעומדין על הגבולין משום שיכול להושיט ידו וליקח מבחוץ אבל אין עומדין על הגבולין אינו יורד לתוך שדהו לאסור לו לירד לשם: **גזירה שמא ישהא בעמידה.** דלאחר שאכל עומד לו לשם וקמיתהני מנכסים דמדיר ואסור דהאי דאפקריה רחמנא כל זמן שהוא אוכל אז יכול לעמוד לשם דהפקר הוא אבל שלא לצורך אכילה לא אפקריה: **מתני' המודר הנאה מחבירו לא ישאיל לו.** שאלה בכלים. הלואה במעות:

גמ'

ר"ן

לדידיה הוו וכמו שנפרש בפירקין דלקמן(ו) בס"ד אלא משום דתנא רישא יירשנו לומר שדינו כשאר היורשים אפי' ליהנות מן הנכסים תנא סיפא נמי לא יירשנו לומר שאינו מותר ליהנו' מירושתו. ומ"מ שמעי' מהא דיכול אדם לאסור פירותיו על חבירו לאחר שיצאו מרשותו ולא הוי כאוסר נכסי חבירו על חבירו: **ומהדרינן שאני הכא דקא"ל בחייו ובמותו.** והשתא נמתינן דרגא ממאי דסבירא לן מעיקרא דהוה סבירא לן עד השתא דלא מהני שום לישנא למיסר לאחר שיצאו מרשותו משום דהוו כנכסי חבירו על חבירו והשתא מודינן דכי מפרש לישניה מצי אסר. מיהו אי מהך קושיא בלחוד הוה מצינן למימר דנהי דכי מפרש לישניה מצי אסר אפ"ה בלשון נכסים אלו לא משמע אלא עודן ברשותו דאע"ג דכי קאמר מדיר נכסים אלו וכי קאמר נודר ביתך זה לשונות שוין הן ותנן לקמן(ז) גבי נודר דכי קאמר ביתך זה משמע אפי' לאחר שיצאו מרשותו וה"נ הל"ל כי קאמר מדיר נכסים אלו כיון דמדיר נמי אי מפרש לישניה מצי אסר אפילו לאחר שיצאו מרשותו אפ"ה לא דמי משום דכי אמר נודר בית זה משמע דגופיה של בית אסר אנפשיה אי משום דלא מקבל עליה ההוא ביתא אי משום דריע מזליה או מטעמא אחרינא הלכך שפיר משמע לישניה דלא תלי אסוריה בדאיתיה ממריה קמיה(ח) אבל כי אסר ליה מדיר נהי דא"ל נכסים אלו כל היכא דלא פריש בהדיא אפילו לאחר שיצאו מרשותו לא משמע אלא כי איתנהו ברשותיה דמאי איכפת ליה אי מיתהני אידך במה שאין לו חלק ונחלה כלל הלכך כל היכא דלא פריש בהדיא אלא אמר נכסים אלו לא משמע אלא בעודן ברשותו. ולאתויי לן מתני' שפיר דהך דינא אשמעי' והוי רבותא טפי ותנא רישא משום סיפא אלא דלאכתי לא ניחא לן דמ"מ קשה קושיא קמייתא דלאם איתא דס"ל הכי לרבי יוחנן ור"ל הוו להו לאפלוגי אנכסי' אלו בהדיא. ומהדרינן אלא בנכסים אלו לא פליגי דודאי אדם אוסר כי פליגי בנכסי דרב ושמואל סברי אפילו נכסי אדם אוסר וכי אמרי אלו לאו דוקא דפשיטא להו דכל היכא דאמר נכסי אפילו כי אמר אלו אין דינו אלא בנכסי ואפ"ה אדם אוסר אי משום דנכסי נמי לעולם משמע ואלו שהן עכשיו נכסי קאמר אי משום דכיון דחיילא עלייהו איסורא תו לא פקע ור' יוחנן ור"ל סברי דדוקא נכסים אלו אדם אוסר אבל נכסי אין אדם אוסר. והשתא אתיא מתני' שפיר לר' יוחנן ור"ל כדאיתא לרב ושמואל דר' יוחנן ור"ל בנכסים אלו מוקמי לה ורישא רבותא קמ"ל דאע"פ שהגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל לאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו וסיפא רבותא קמ"ל דאם כשביעית נדר אין יורד לתוך שדהו וכי קאמרי ר' יוחנן ור"ל נכסי עליך וכו' לאו דמוקמי לה למתני' בנכסי אלא לרב ושמואל קמהדרי וה"ק להו אי בנכסי איירי תנא לא הוה תני הכי אלא הכי הוי דינא דלפני שביעית אין יורד ואוכל וכשהגיע שביעית אוכל ואי הכי לא אשמעינן מידי אלא ודאי מתניתין כאומר נכסים אלו ומש"ה נדרא חייל אפילו לאחר שהגיע שביעית. ומקשינן דה"א דלימרו רב ושמואל דאפי' כי אמר נכסי ליאסרו נכסים אפילו לאחר שיצאו מרשותו דהא אפילו גבי נודר תנן דכי קאמר לביתך לא משמע אלא כל עוד שיהא שלו אבל לא לאחר שמכרו וכ"ש גבי מדיר דלא משמע כי אמר נכסי אלא בעוד שיהו ברשותו. ומהדרינן אלא כי אמרי ר' יוחנן ור"ל בנכסי ורב ושמואל בנכסי אלו ולא פליגי כלומר דרב ושמואל מוקמי לה למתני' באומר נכסי אלו דכיון דאמר אלו אע"ג דאמר נכסי הרי כאילו אמר נכסים אלו ואסירי אפי' לאחר שהגיע שביעית ורישא רבותא קמ"ל ור' יוחנן ור"ל נמי הכי מוקמי למתני' וה"ק לא תיסק אדעתין דמתני' דקתני דאפילו הגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל מתוקמא אפילו בנכסי וטעמא משום דכיון דנחית בהו איסורא תו לא פקע דליתא אלא כל היכא דלא אמר אלא נכסי לא מתסרי אלא כי איתנהו ברשותיה אבל הגיע שביעית אוכל מן הנטועות דפקע להו איסורייהו הלכך ודאי מתני' לא מיתוקמא אלא בנכסי אלו. ואע"ג דהאי דינא מלית למיגמרי' ממתני' דהאומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס וכו' א"ר יוחנן אמתני' לפרושה ולברורה דלא ניטעי בה משום דסתם מודר הנאה מחבירו בנכסי משמע כדתנן לקמן [מג.] המודר הנאה מחבירו וכו' נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ואי כאומר נכסים אלו אין הלה מותר בה. כנ"ל פירושא דהאי שמעתא. ולא ידענא אמאי נקט הש"ם במסקנא ר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל דה"ל למינקט רב ושמואל ברישא כדקמסדר להו למימרינהו מעיקרא מקמי ר' יוחנן ור"ל ונראה בעיני משום דכל שקלא וטריא דסוגיין נקטינן דר' יוחנן ור"ל קיימי אמילתייהו דרב ושמואל לאפלוגי עליה מש"ה כי הדרי למימר דלא פליגי מקדמינן לדר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל לומר דלאו אמילתייהו קיימי כלל. ואית דגרסי הכא ורב ושמואל בנכסים אלו מיהו אפילו להך גירסא ה"ה בנכסי אלו דלאדם אוסר שהולכין אחר לשון אחרון דאמר אלו והכי איתא בירושלמי [פ"ה ה"ג] ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה ומסקנא משום זה: **ארעא נמי רחמנא אפקריה.** כלומר ללקיטת הפירות ולמה לא ירד לתוכה ללקוט פירותיה: **אמר עולא בעומדין אילנות על הגבולין.** אין הכי נמי דללקוט אילנות שבאמצע השדה מותר לירד לתוכה אבל ללקוט אילנות שעומדין על הגבולין לא דרחמנא לא אפקרה לארעא אלא ללקוט פירותיה הלכך כיון שאילנות הללו יכול ללקוט אותם לא ירד: **ר"ש בן אליקים אומר גזרה שמא ישהא בעמידה.** ומש"ה אפי' ללקט אילנות שבאמצע השדה לא ירד לתוכה דנהי דמדינא שרי דארעא רחמנא אפקרה משום גזרה אסור. ואע"ג דהכא גזרינן שמא ישהה בעמידה ולעיל (דף לט.) גבי חולה לא גזר שמואל אלא שמא ישהה בישיבה אבל בעמידה לא גזר דה"כ ליתסר לבקרו אפי' עומד התם היינו טעמא משום דכיון דדרך מבקר לישב ואתה מצריכו לעמוד אית ליה היכרא ולא ישהה בעמידה אבל הכא מאי היכרא אית ליה הא אין דרך ללקוט את הפירות אלא בעמידה ושייך למיגזר שמא ישהה: **מתני' לא ישאילנו.** מודר למדיר ובגמרא מפרש טעמא: **ולא ישאל ממנו.** מודר ממדיר דהא מתהני מיניה. שאלה שייכא במידי דהדר בעיניה כבהמה וכלים הלואה שייכא במידי דלא הדר בעיניה כהלואת מעות:

גמ'

עין משפט נר מצוה

נב א ב מיי' פ"ו מהל' נדרים הלכה יג יד סמג לאוין רמב:
נג ג מיי' שם הל' יג:
נד ד מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע יו"ד סימן רכא סעיף ה:

תוספות

מכל מקום [קשיא]. אי ס"ל דאין אדם אוסר דבר שלא ברשותו לשמעינן מילתיה באלו: **אלא בנכסי אלו לא פליגי דאדם אוסר כי פליגי בנכסי דרב ושמואל** סברי ל"ש נכסי אלו לא **שנא נכסי אוסר.** וקשה אמאי נקט במילתיה נכסי אלו הוה מצי למיפרך מהך ברייתא דלעיל קונם שאתה נהנה מת יירשנו אלמא בנכסי אינו אוסר או מהאי דלעיל (דף לה.) גבי קורדום מת או נתנו במתנה מותר מיהו ניחא ליה טפי לאותובי ממתניתין דלקמן דדמי טפי לנכסי אלו דקתני: **מי איכא למ"ד דבנכסי אדם אוסר.** והתנן בפ' השותפין. מותר דלא נאסר אלא בעודהו ברשותו: **אלא כי אמרי** רבי יוחנן וריש לקיש בנכסי רב ושמואל בנכסי **אלו. ולא פליגי: מאי שנא** לאוכל מן הנטועות דפירי דהפקירא אינון ארעא נמי הפקירא הוא ואפקרה רחמנא לצורך אכילה ואמאי לא ירד בה לאכול מאותן שאינן נטועות: **בעומדים על הגבולין.** דיכול לתולשן בלא ירידה בתוך השדה ולכן אמר דלא ירד לתוך השדה כיון דאפשר לאוכלם בלא ירידה אבל היכא דאין עומדין על הגבולין לעולם יורד ואוכל דרחמנא אפקריה: **אלא גזירה שמא ישהא בעמידה.** לאחר אכילה ולצורך אכילה אפקריה רחמנא שלא לצורך אכילה לא ואינו מותר אלא בנטועות שנוטות מחוץ לשדה ואינו נכנס לתוך השדה כלל: **המודר הנאה מחבירו.** שחבירו הדירו שלא יהנה משלו: **לא ישאילנו** חבירו דקא מהני ליה ולא ישאל מחבירו ובגמרא פריך הא לא מהני ליה למודר: **ולא ילונו** חבירו. דקמהני ליה: **ולא ילוה** חבירו ממנו. ובגמרא פריך אמאי: **לא ימכור** לו חבירו. דאמרינן בשילהי פירקין דלעיל (דף לז.) דמיתהני מוכר ו)ללוקח ולכך אסור בין למוכר בין ללוקח:

מסורת הש"ס

א) לקמן מג., ב) [לעיל לה.], ג) [שייך לע"א], ד) [דף מו.], ה) [דף מו.], ו) כצ"ל: מימריה קמא, ז) נ"ל ולוקח, ח) שייך לדף שאח"ז,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ור"י ור"ש לקיש סברי נכסים אלו אדם: (ב) רש"י ד"ה שאני הכא דמפרש ואמר בחייו: (ג) ד"ה כי פליגי וכו' אמרינן אדם: (ד) ד"ה קונם וכו' דהוי משמע דומיא דנכסים אלו וכו' רב ושמואל וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה בעומדין אילנות על הגבולין והפירות נוטין לחוץ שיכול וכו' לצורך אכילה אפקריה ועכשיו:

פירוש הרא"ש

ארעא נמי רחמנא **אפקרי'.** לילך בתוך השדה כדי ללקט הפירו': בעומדין על הגבולין. ואינו צריך ליכנס בתוך השדה ואפשר לכל אדם אין לו רשות ליכנס כיון שיכול ליקח הפירו' או שמא אע"ג דלאינש אחרינא מותר למודר אסור אבל ליקח פירות העומדין בתוך השדה יכול לירד: גזירה **שמא** ישהה בעמידה. יותר מכדי צורך לקיטת פירות הלכך לא יכנס לתוך השדה כלל ללקט הפירות: מתני' **לא ישאל** ממנו. מפרש בגמרא וכן לא ילוה ממנו: **לא** ימכור **לו ולא** יקח ממנו. כזבינא מציעא דאיכא הנאה לתרווייהו שוה בשוה אבל למכור לו ביותר וליקח ממנו בפחות מותר: ח)קונם **שאני** חורש בה לעולם. אותה שביקש שישאילנה לו אסרה עליו: **אם** היה דרכו לחרוש **הוא** אסור וכל **אדם** מותרים. כי לפי רגילותו כיון לידור אם היה אדם שהוא בעצמו רגיל לחרוש שדהו הוא אסור וכל אדם מותרין לחרוש שדהו באותה הפרה ואם אין דרכו לחרוש הוא [מותר] וכל אדם אסורים לחרוש בה שדהו: